

Bilag til bet. o. lovf. vedr. ophold i bestemte ejendomme

kun tænkt paa en »Ændring af denne ved voldelige eller lignende retsstridige Midler«. Udtrykket »Omstyrning af denne Grundlov« maa da, naar henset til Regelens øvrige Indhold, anses for overflødig og udelades for ikke at give Anledning til Misforstaaelse.«

Bestemmelsen i grundlovens § 78, stk. 2, er behandlet flere steder i den statsretlige litteratur.

Peter Germer, Statsforfatningsret, 2. udgave (1995), side 281, anfører bl.a. følgende om bestemmelsen:

»... Denne bestemmelse må forstås således, at den grundlovssikrede foreningsfrihed ikke omfatter foreninger, der som et regelmæssigt led i foreningsvirksomheden anvender vold eller lignende ulovlige midler, som f.eks. afpresning eller bestikkelse. Abstrakt forherligelse af revolutionære handlinger i en foreningsprogram bringer ikke foreningen ind under grundlovens § 78, stk. 2. Samfundskritiske foreninger betjener sig ofte af en revolutionær terminologi. Den skarpe kritik af det bestående samfund vil typisk blive fremført i militante vendinger, og indgreb på grundlag af den revolutionære terminologi kan derfor være ensbetydende med indgreb over for alternative politiske opfattelser...«

Om bestemmelsen anfører Henrik Zahle, a.st., side 94 f., bl.a.:

»... Sådanne foreninger ville også uden denne regel være ulovlige, og betydningen af den udtrykkelige bestemmelse i grl. § 78, stk. 2, er derfor, at det påhviler regeringen (anklagemyndigheden) at rejse en sag til opløsning af en sådan forening – anklagemyndigheden er ikke beføjet til efter en konkret bedømmelse af behovet for en sag om straf og opløsning at undlade at rejse sag mod en forening omfattet af reglen.«

Hos Alf Ross, a.st., side 743 f., hedder det bl.a.:

»Grdl. § 78 (2) indeholder en regel der gør det til pligt for anklagemyndigheden at rejse sag til opløsning mod visse foreninger der altså direkte af grundloven er erklæret ulovlige. Det drejer sig om foreninger der virker ved eller søger at nå deres mål ved vold, anstiftelse af vold eller lignende strafbar påvirkning af anderledes tænkende. Bestemmelsen er ikke af større interesse fordi sådanne foreninger også uden grundlovsbestemmelsen vil være ulovlige, således at det normalt ville være anklagemyndighedens pligt at rejse sag til opløsning og even-

tuelt straf, jf. rpl. § 723 (2). Betydningen af grdl. § 72 ligger deri at den udelukker enhver adgang i henhold til rpl. § 723 (2) til at undlade at rejse sag.«

Max Sørensen, a.st., side 390 f., anfører bl.a. følgende:

»I en enkelt gruppe af tilfælde er det gjort til pligt for vedkommende myndighed, det vil i sidste instans sige justitsministeren, at rejse sag, nemlig over for foreninger, der virker ved eller søger at nå deres mål ved vold, anstiftelse af vold eller lignende strafbar påvirkning af anderledes tænkende... Der bruges det udtryk, at sådanne foreninger »bliver at opløse ved dom«... Dette udtryk betyder ikke andet end at der er pligt til at rejse sag som allerede nævnt. Det kan ikke forstås således, at domstolene selv skal tage et initiativ, og ejheller således at domstolene skulle være begrænset i deres frie bedømmelse af, om de nævnte betingelser er opfyldt. Anklagemyndighedens og regeringens påstand om, at en forening søger at nå sit mål ved vold m.m. er altså ikke uden videre bindende for domstolene...«

Poul Andersen, a.st., side 686, anfører bl.a. følgende:

»... Det er første Led i den i 1939 vedtagne Bestemmelse, som herved er blevet ophøjet til Grundlovsbestemmelse, medens man ikke har optaget Bestemmelsen om Foreninger, der virker for at berøve Borgerne visse Frihedsrettigheder. Naar det som ovenfor S. 681 antages, at Foreninger, der virker ved ulovlige Midler, falder udenfor den i § 78, 1. Stk. hjemlede foreningsfrihed, gør det i 2. Stk. nævnte Foreninger det selvfølgelig ogsaa; thi der er her tale om kvalificeret Ulovlighed. Men Bestemmelsen indeholder et grundlovmæssigt Paabud om Opløsning af de omhandlede Foreninger, som ikke ved Lov vil kunne gøres lovlige.

Grundlovens Paabud om Opløsning er formentlig uden større praktisk Betydning. Da Domstolene ikke kan skride ind af egen Drift, bliver det Regeringen, der kommer til at træffe Afgørelse af, om der skal rejses Sag mod Foreningen... og de for Afgørelsen opstillede Kriterier er saa vage, at der ikke bliver synderlig Forskel paa Regeringens Stilling her og i H.t. § 78, 3. Stk. Man tænke blot paa en Situation, hvor en Regering maatte overveje at rejse Sag mod det kommunistiske Parti, der jo vedkender sig i en given Situation at ville skride til Anvendelse af Vold...«